

Jaderný odpad?

Děkujeme, nechceme.

číslo 2 / 2003

První etapa geologických prací brzy začne

Na podzim loňského roku vypsala Správa úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO) výběrové řízení na provedení první etapy geologických prací pro hodnocení a zúžení lokalit pro umístění hlubinného úložiště. Tyto práce by měly být zahájeny na lokalitách, které SÚRAO oznámí v dubnu a trvat mají do roku 2005. Cílem je zmenšit rozsah stávajícího území lokalit na plochu cca 10 km², případně některé lokality vyřadit úplně. Z rozsahu prací je zřejmé, že došlo k redukci prvotních představ, což je žádoucí. Nebudou utráceny prostředky na práce, které by v první etapě byly zbytečným luxusem. Práce by měly být prováděny bez zásahu do pozemků pomocí leteckých geofyzikálních měření, vyhodnocováním leteckých a družicových snímků a dostupných geologických informací, ale taktéž i pomocí terénní rekognoskace. Mají být zjišťovány a podchyceny veškeré střety zájmů ve stávajících rozlohách lokalit – chráněná území, ložiska nerostů, inženýrské sítě apod. Mezi výstupy prací však mají patřit již i návrhy umístění povrchového areálu úložiště v doporučených zmenšených lokalitách včetně jejich napojení na inženýrské sítě.

Co se týká možností obcí a občanských iniciativ ovlivnit tuto první etapu prací, tak jsou omezené. Podle zákona

č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon) lze geologické práce na vyhledávání hlubinného úložiště radioaktivních odpadů provádět jen na průzkumném území, které je stanoveno podle zákona č. 62/1988 Sb., o geologických pracích. Toto řízení vede Ministerstvo životního prostředí (MŽP), které v této věci také vydává rozhodnutí. Účastníkem řízení je žadatel, dále obec na jejímž území se nachází průzkumné území nebo jeho část, popřípadě právnická osoba, které zvláštní zákon postavení účastníka řízení přiznává (to jsou například občanská sdružení, která mají ve stanovách deklarovanou ochranu přírody a krajiny a mají podánu žádost o informace o zahájení těchto řízení u MŽP). Protože v této fázi nebude docházet k zásahům do zemského povrchu, nemusí být projekt geologických prací zasílán k vyjádření příslušnému krajskému úřadu. Práva vlastníků pozemků vztahující se ke vstupu na ně za účelem např. zmíněné terénní rekognoskace jsou nedotčena.

Pokud budete potřebovat právní konzultaci v těchto záležitostech, jsme připraveni Vám ji zajistit u Ekologického právního servisu v Táboře, který pro nás připravil výše zmíněné informace o zákonných možnostech.

Edvard Sequens, Sdružení CALLA

Místní referendum – zákonný způsob uplatnění názoru občanů

Návrh na vyhlášení referenda musí podepsat 30 % místních voličů. Foto archiv EPS

Jednou z demokratických možností, jak vyjádřit názor obyvatel na umístění hlubinného úložiště radioaktivních odpadů (ale samosebou i jakýchkoliv jiných staveb) na území obce, je uspořádání místního referenda. Takové referendum má výhodu, že jeho výsledek zavazuje vedení obce, tedy starostu/-ku a zastupitelstvo k prosazování názoru, který vyjádří obyvatelé obce a to i do budoucna – tedy i po volbách. Až do té doby, než v případném dalším referendu nezazní jiný názor občanů.

Iniciovat vyhlášení referenda může každý občan obce, který je v ní oprávněn volit. Tento návrh musí na podpisových listinách podepsat zákonem stanovený počet občanů obce, kteří jsou oprávněni zde volit (u obcí do 3 tisíc obyvatel musí návrh podepsat 30 procent oprávněných voličů). V listině již musí být uvedeno přesné znění referendové otázky nebo otázek. Právě to je naprosto klíčové, aby rozhodnutí bylo zavazující a tedy vykonatelné. Po doručení návrhu referenda s podpisy požadovaného množství oprávněných občanů musí do 21 dnů rada (zastupitelstvo) vyhlásit referendum. Samotný akt referenda se může konat nejdříve 30 dnů a nejpozději 90 dnů od vyhlášení, není-li v návrhu na konání referenda uvedena doba pozdější. Protože na 8. června je vypsáno referendum o vstupu České republiky do Evropské unie, je možné spojit místní referendum s tímto celostátním, žádný zákon to nevyklučuje.

(pokračování na str. 2)

LOKALITY, KTERÉ NECHTĚJÍ HOSTIT RADIOAKTIVNÍ DĚDICTVÍ

Vážení přátelé, členové samospráv, občanských sdružení a všichni ostatní obyvatelé, kteří nesouhlasíte s tím, aby se ve vašem okolí v budoucnosti budovalo úložiště vysoce radioaktivního odpadu z celé České republiky:

Tento zpravodaj, a zejména tato stránka jsou určeny k tomu, abyste v nich pravidelně mohli vyjadřovat své stanovisko k záměrům úložišť a podělit se o informace o vašem

území, o tom, proč považujete za nevhodné, aby se odpad ukládal právě u vás, a zejména o aktivitách, které jste podnikli nebo hodláte podniknout pro to, abyste vaši oblast před radioaktivními odpady uhájili.

Chceme dát vašim příspěvkům prostor, aby nebylo pro zastánce úložišť snadné obcházet hlasy oponentů. Příspěvky uvítáme na adrese, uvedené v tiráži zpravodaje na zadní straně.

Chyšky a Vlksice podaly žádost o vyjmutí z průzkumů

Obce z lokalit „Chyšky“ a „Vlksice“, ležících na hranicích Jihočeského a Středočeského kraje, zaslaly v únoru 2003 SÚRAO, Ministerstvu průmyslu a obchodu, Ministerstvu životního prostředí a Úřadu vlády České republiky žádost o vyřazení svého území z průzkumu. Obecní zastupitelstva, která se snaží podporovat spíše tradiční hospodaření a šetřnou turistiku, odmítají myšlenku na úložiště už od samého počátku.

„Žádost o vyřazení lokalit Vlksice a Chyšky ze seznamu oblastí, navrhovaných pro výstavbu hlubinného úložiště radioaktivního odpadu“ shrnuje negativní dopady, které by tato stavba měla na dosud velmi zachovalou přírodu regionu i na jeho rozvoj. „Protože budování úložiště by závažným způsobem zasáhlo do životního prostředí, ovlivnilo život celé oblasti a navíc by se zde setkala s nemalými technickými obtížemi, považujeme zahájení průzkumu za porušování práv občanů i místních samospráv a za zbytečné utrácení peněz z tzv. „atomového účtu“,“ píše se v závěru žádosti. Podepsali ji starostové všech deseti obcí, jejichž území bylo do lokalit „Chyšky“ a „Vlksice“ zahrnuto, dále se k ní připojilo nejbližší město Milevsko, dvě sdružení obcí, která v oblasti působí (Svazek obcí Milevska a Čertovo břemeno), a místní občanské sdružení „Zachovalý kraj“. Kromě ministrů dostali žádost na vědomí také předseda vlády, hejtmani obou krajů a poslanci a senátoři z okolí, které občané požádali o podporu svého požadavku. „Žádost o vyřazení lokalit...“ měla značný ohlas ve sdělovacích prostředcích (regionální tisk, hlavní celostátní deníky, rozhlas, zpravodajství České televize).

Během února přišlo několik odpovědí:

Správa úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO) píše, že k uvedeným skutečnostem přihlédne teprve během průzkumu. Ve stejném duchu (a prakticky stejnými slovy) odpovědělo také Ministerstvo průmyslu a obchodu, kancelář předsedy vlády, poslanec a ministr pro místní rozvoj Mgr. Pavel Němec a středočeský hejtman Petr Bendl.

Hejtman jihočeského kraje RNDr. Jan Zahradník a místopředseda senátu Jan Ruml zaslali kopie dopisů, ve kterých žádají SÚRAO o poskytnutí bližších informací o úložišti (výběr lokalit, způsob realizace, projednávání s občany atd.). Dále se ozvali místopředsedkyně sněmovny JUDr. Jitka Kupčová, poslanec ing. Jan Mládek a senátor Pavel Eybert. Žádná odpověď dosud nedošla z Ministerstva životního prostředí a od ostatních pěti oslovených poslanců.

Obce obou lokalit se pochopitelně nechtějí s vyhýbavými odpověďmi smířit, a nyní zvažují další postup. Nejbližší jednání několika zastupitelstev na Chyšecku budou např. projednávat rozšíření přírodního parku „Jistebnická vrchovina“ na své území. V loňském roce jeho vyhlášení zabránila především neinformovanost místních obyvatel, kteří se obávali, že přírodní park jim znemožní běžné hospodaření v lesích i na polích. Besedy s odborníkem, které ve spolupráci s obecními úřady uspořádalo občanské sdružení Zachovalý kraj, snad napomohly k lepšímu pochopení účelu přírodního parku a jeho rozšíření takřka na celé území obou lokalit by již nyní nemělo stát nic v cestě.

Olga Černá, Nadějkov

(Místní referendum... dokončení ze str. 1)

Na podporu referenda lze organizovat volební kampaň a to v období počínající 23. dnem a končící 48 hodin před zahájením voleb. V této době mají všechny strany rovný přístup k místním veřejným sdělovacím prostředkům, k výlepovým plochám, shromažďovacím prostorům apod. Důležité je přesvědčit voliče, aby vůbec k referendu přišli. K platnosti rozhodnutí referendem je totiž zapotřebí účasti alespoň čtvrtiny oprávněných občanů. Rozhodnutí referendem je přijato, hlasovala-li pro ně nadpoloviční většina oprávněných občanů, kteří se referenda zúčastnili.

Místní referendum je upraveno zákonem č. 298/1992 Sb., o místním referendu a vyhláškou ministerstva vnitra č. 433/1992 sb., o úkolech obcí při zajišťování voleb do zastupitelstev v obcích a při místním referendu. Budete-li potřebovat pomoc či další informace o podrobnostech referenda (např. návrh na pořádání musí mít zákonem dané náležitosti apod.), můžeme Vám je zdarma zajistit opět přes Ekologický právní servis, který má již praktické

zkušenosti z jejich pořádání.

Přinášíme možný návrh na správnou formulaci otázky, které lze použít:

1. Souhlasíte s tím, aby bylo na území obce ... (název)... vybudováno hlubinné úložiště vyhořelého jaderného paliva a vysoce radioaktivních odpadů?

2. Mají orgány obce ... (název)... při výkonu samostatné působnosti využít všech zákonných prostředků, aby zabránily stavbě hlubinného úložiště vyhořelého jaderného paliva a vysoce radioaktivních odpadů (zejména z titulu schvalovatele územního plánu, účastníka správních řízení a vlastníka nemovitostí)?

Bude-li se Vám druhá otázka zdát pro občany složitá, je možné zvolit pouze otázku první, ale ta nezajišťuje budoucí zamítavé stanovisko představitelů obce. V této chvíli se k uspořádání místního referenda přihlásily obce Lodhřov, Velký Ratmírov a Deštná, všechny z Jindřichohradecka. Přibudou další?

Edvard Sequens, Sdružení CALLA

I Lodhéřov chce vyřadit

18. března tohoto roku se v Lodhéřově konalo otevřené jednání zastupitelstva obce. Hlavním tématem bylo vyřazení lodhéřovské lokality ze seznamu vytipovaných míst pro hlubinné úložiště jaderného odpadu. Jednání se zúčastnili starostové a občané Lodhéřova a okolních obcí, starosta Jindřichova Hradce, zástupci SÚRAO, rozhlasu a tisku. Na začátku seznámil starosta Lodhéřova Jiří Dvořák přítomné s vývojem situace kolem hlubinného úložiště v této lokalitě. Od roku 2000, kdy se zastupitelé Lodhéřova dozvěděli z tisku o předběžném výběru svého území, se k záměru vyjadřovali nesouhlasně – v usneseních, otevřeným dopisem i peticí. Požadovali vyškrtnutí této lokality ze seznamu vytipovaných míst.

Poté vystoupil zástupce SÚRAO, Vítězslav Duda. Zdůraznil, že SÚRAO plní vůli státu a snaží se nalézt do r. 2015 dvě nejvýhodnější lokality, přičemž se drží státní koncepce pro nakládání s radioaktivním odpadem /dále jen Koncepce/.

Prohlásil též, že nyní je důležité hledat vhodné místo podle geologických kritérií. Přítomné ujišťoval, že všechny jejich připomínky jsou brány v potaz. O lodhéřovské lokalitě konstatoval, že se zájem v rámci území přesouvá k obci Pluhův Ždár a že toto území figuruje v pořadí vytipovaných lokalit na 6. – 7. místě. Později však v diskusi uvedl, že zkoumat se dále bude jen 6 lokalit.

Ve velmi živé diskusi se pak vyjadřovali a kladli otázky jednotliví starostové i občané. Starostové vyjadřovali svůj nesouhlas k záměru vybudovat hlubinné úložiště v lokalitě Lodhéřov. Poukazovali zejména na turistický ruch, který by byl vážně ohrožen, a na již existující vyšší koncentrace radonu v některých částech lokality, kde se v minulosti těžil uran. Starosta Kostelní Radouň zmínil fakt, že v minulosti došlo v souvislosti s vybudováním dolu ke ztrátě spodní vody.

Občané poté přidávali další námítky. Například podle paní Kosové, občanky Lodhéřova, by bylo zatížení celého regionu též psychologické a vedlo by k odlivu návštěvnosti.

Zeptala jsem se, co se stane, bude-li přijata směrnice EU, která uvádí rok 2018 jako rok zahájení provozu hlubinných úložišť v členských zemích (čímž by se současný proces vý-

běru lokality musel urychlit nejméně o 7 let). Na to ing. Duda odpověděl, že SÚRAO se drží Koncepce, která počítá zatím s rokem 2065 a že schválení dané směrnice EU není pravděpodobné, protože se proti ní údajně staví např. Francie a Německo. Na můj další dotaz o možnosti vybudovat společné úložiště pro více států ing. Duda řekl, že se jedná např. o Slovinsko.

Dále zazněl dotaz z publika o možnostech obce účastnit se v územním řízení o úložišti. Ing. Duda správně odpověděl, že obec se tohoto řízení účastní. Nedodal však, že v řízení povolovacím, které územnímu řízení předchází a řídí se atomovým zákonem, je obcím účast odepřena. Na pravou míru to uvedla až Mgr. Kuchtová z Jihočeských matek.

Občané se zajímali i o to, proč nelze umístit úložiště do starých vytěžených dolů, do „měsíční krajiny“, či jinde. Ing. Woller, geolog SÚRAO, vysvětloval, že v dolech je malý manipulační prostor pro skladovací kontejnery a jinde zase nejsou vhodné geologické poměry nebo jde o potenciální zdroje nerostného bohatství.

Následovala debata o tom, zda je hlubinné úložiště opravdu tím nejlepším způsobem pro nakládání s jaderným odpadem. Podle ing. Wollera jsme ve zvažování jiných alternativ asi o 20 let pozadu kvůli bývalé dohodě s Ruskem o navrácení našeho odpadu do této země. V Koncepci se praví, že ostatní technologie (tzv. transmutace, tedy změna složení odpadu) budou rozvíjeny souběžně s hledáním místa pro hlubinné úložiště. Tisková mluvčí SÚRAO ing. Šumberová připojila, že za 20 let dojde k novému hodnocení situace, tedy k posouzení, zda vybudovat hlubinné úložiště nebo se přiklonit k transmutaci (i po transmutaci však zbývá odpad, který je nutné ukládat – pozn. aut.). Mgr. Kuchtová podotkla, že Česká republika bude na souběžné propracování obou alternativ těžko získávat finance.

V průběhu celého večera bylo zřejmé, že se ing. Duda snaží přítomné přesvědčit o bezpečnosti uvažované stavby. Neseťkal se však s pochopením, přestože použil výroky jako „Kdybych bydlel v Lodhéřově, petici (proti hlubinnému úložišti) bych nepodepsal.“ „Hluboká vyrostla díky Temelínu.“ „Temelín je superšpičková stavba.“ Dále argumentoval tím, ať nepřesouváme problém na naše pravnučky, a krédem „úložiště hledáme pro nás všechny“. Na otázku, jaký bude postup, vyjádřil-li se všechny lokality proti, odpověděl, že rozhodnutí bude muset přijít z pozice moci. Padl i dotaz o finanční kompenzaci v souvislosti s budováním úložiště. Odpověď neznal z přítomných nikdo. Starosta Lodhéřova však poznamenal, že by nevzal ani deset milionů.

Po skončení diskuse došlo na čtení druhého dopisu obcí na Lodhéřovsku (tentokrát celkem osmi) a města Jindřichův Hradec (což zahrnuje celkem 30.000 občanů). Adresátem je ministr průmyslu a obchodu, na vědomí mj. ministru ŽP, Úřadu vlády ČR, předsedům Parlamentu a Senátu, některým senátorům a krajskému hejtmánu. Jsou v něm udávány nové důvody pro vyjmutí Lodhéřovska ze seznamu. Dopis zmiňuje záměr tří obcí uspořádat k otázce hlubinného úložiště místní referendum.

Jana Egerová, Sdružení CALLA

Necelých 5 km od vytipované lokality Lodhéřov se nachází turisty vyhledávaný zámek Červená Lhota. Foto: Martin Bílek

Povolovací řízení pro jaderný sklad v Dukovanech ve finiši

Zatím jediný sklad vyhořelého jaderného paliva na našem území, stojící v areálu JE Dukovany, již kapacitně nestačí. Při jeho prosazování v roce 1992 totiž dala česká vláda starostům z okolí slib (podpořený vládním usnesením), že zde bude uloženo maximálně 600 tun paliva. Jak se ukázalo, české „sliby chyby“ platí v případě slibů vládních. Původní omezení Klausova vláda v roce 1997 zrušila a ČEZ tak mohl rozběhnout povolovací kolečko ke stavbě nové budovy skladu o kapacitě 1340 tun. Celkem zde tedy až do poloviny tohoto století bude uskladněno 1940 tun vysoce nebezpečného odpadu. Poté by měl být převezen do konečného úložiště, případně jinak zpracován.

Nyní probíhá závěrečná fáze povolování – stavební řízení. Z předložené dokumentace vyplývá, že ČEZ hodlá nesplnit jednu z podmínek Ministerstva životního prostředí danou v procesu posouzení vlivů na životní prostředí a rovněž podmínku územního rozhodnutí: skladovat palivo v kontejnerech CASTOR 440/84M a uvažuje o změně typu po roce 2012. Může se to zdát banální, ale je zapotřebí si uvědomit, že kon-

tejný (v řeči jaderného průmyslu se mu říká „obalový soubor“) je tou nejdůležitější bariérou zabraňující úniku radiace do okolí. Překážkou, která by měla uchránit obsah před destrukcí vlivem nehod či dokonce cílených útoků. Jenže jen do určitého rozsahu. Tak se dostáváme k dalšímu problému – ukazuje se, že filozofie povrchových skladů, kde vlastní stavba chrání pouze před povětrnostními vlivy je špatná. Při jejím prosazení se nepočítalo s tak častými pády vojenských letadel (nedávno spadl bitevník Suchoj jen několik kilometrů od JE Dukovany, vzpomeňme i pád stíhaček na České Budějovici). Zejména ale nikoho ani nenapadlo, že jako zbraň mohou být použita unesená dopravní letadla. „To je naprosto vyloučeno, pravděpodobnost je zcela mizivá,“ bylo možno slyšet argumenty ze strany investora a jím najmutých odborníků. Přesto se stalo. Z toho důvodu je vhodnější skladovat kontejnery v podzemí a další vyhořelé jaderné palivo již raději neprodukovat. Dojde konečně na rozum?

Edvard Sequens, Sdružení CALLA

Export zdraví opět stoupl: ČEZ vyvezl více elektřiny

Elektrárenská společnost ČEZ podle svých vlastních statistik v roce 2002 opět zvýšila vývoz elektřiny do zahraničí. ČEZ loni exportoval 16 tisíc gigawatthodin elektřiny, tedy 32 % své výroby. V roce 2001 to bylo 12 tisíc GWh, tedy 25 % tehdejší produkce. Masivním vývozem, který rok od roku roste, ČEZ řeší nadbytek produkce ve svých uhelných elektrárnách a jaderných reaktorech.

V našem vzduchu ale zůstávají desetitisíce tun zdraví škodlivých exhalací, severočeskou krajinu ničí uhelné doly

a okolo jaderných elektráren se vrší radioaktivní odpady, s nimiž si nikdo neumí poradit. Elektrárenská společnost tak vlastně s elektřinou vyváží i naše zdraví a českou krajinu. Export rok za rokem, kvartál za kvartálem neustále stoupá. Definitivně se tedy prokazuje, že Temelín není potřebný, protože ČEZ ještě před jeho uvedením do plného provozu vyváží dokonce více elektřiny, než bude činit plná produkce obou reaktorů.

(vok)

Británie: budoucí energetika nepočítá s jadernými elektrárnami

Ostrovní království je další evropskou zemí, která chce hodlá klimatickým změnám čelit investicemi do obnovitelných zdrojů.

V dohledné budoucnosti se nebudou stavět nové jaderné elektrárny ani ve Velké Británii. Stanovuje to jeden z klíčových bodů nové britské energetické politiky (tzv. energy White Paper), která byla tamní vládou schválena letos 24. února.

Jako hlavní důvod pro zavedení moratoria (časově blíže neomezeného zákazu) na výstavbu nových jaderných elektráren označila britská ministryně průmyslu a obchodu Patricia Hewittová obavu, že investice do jaderných elektráren by ohrozily již dříve schválené plány na zvýšení investic do rozvoje obnovitelných zdrojů – zvláště větrné a solární energie.

Na rozdíl od Německa a Belgie, které se nedávno zřekly výstavby jakýchkoli nových jaderných elektráren „navždy“, britské rozhodnutí není definitivní. „Projaderně“ smýšlející ministři britské vlády (zejména ministr energetiky Brian Wilson) prosadili do nové energetické politiky podmínku, že v dlouhodobém časovém horizontu nebude výstavba nových jaderných elektráren úplně vyloučena.

Součástí energetické politiky jsou některé konkrétní cíle v oblasti využívání větrné energie a energie mořských vln. Na rozvoj dalších typů obnovitelných zdrojů (zejména energie solární, geotermální, a energie biomasy) budou směřovat mi-

liony liber určené na podporu nových „zelených“ technologií. I přes celkově kladné přijetí však poukázali zástupci britské pobočky Přátel Země (největší mezinárodní ekologické organizace) na některá slabá místa nové koncepce. Zejména je podle nich škoda, že koncepce nakonec ustoupila od původně plánovaného závazného cíle, aby do roku 2020 pocházela minimálně pětina veškeré energie, spotřebované ve Velké Británii, právě z obnovitelných zdrojů. Chybí také konkrétní opatření na omezení rostoucích emisí tzv. skleníkových plynů (které způsobují globální oteplování), pocházejících z letecké dopravy.

Bryony Worthington, specialista Přátel Země na otázky energetiky, k nové koncepci řekl: „Je to klíčový krok ve snaze učinit celou britskou ekonomiku ekologicky šetrnější a tedy z dlouhodobého hlediska udržitelnější. Zdá se, že i vláda se nakonec smířila s koncem jaderného snu a chápe, že pokud chceme mít v budoucnu energetickou jistotu a zároveň se bránit klimatickým změnám, je třeba rozsáhlých investic do obnovitelných zdrojů a úsporných energetických opatření. Škodou je, že vláda opustila cíl získávat do roku 2020 pětinu naší energie z obnovitelných zdrojů. Bude muset v budoucnu podniknout další konkrétní kroky, aby naše ekonomika byla opravdu udržitelná a schopná čelit hrozbě klimatických změn.“

Libor Matoušek, Hnutí DUHA